

ABSENTEISMUL ELECTORAL. JUSTIFICAREA JURIDICĂ PENTRU INTRODUCEREA VOTULUI OBLIGATORIU ÎN STATELE LUMII

Anca Păiușescu*

Cristina Athu*

ancamili@yahoo.com

Abstract: *This article intends to present a quantitative analysis of the recent social phenomenon regarding the lack of interest of the electoral body in the electoral campaign, in many states. The citizens are no longer exercising their universal suffrage as it should be. They rather be passive than active in political matters, these days. Besides the statistical information provided by a serial of institutes, we also took into account information related to the causes of this general issue. The main objective is to identify, through statistic methods, a juridical and statistical justification for the state in generating an obligatory character of universal suffrage so that any political power should be legitimized by a big majority from the electoral body.*

Keywords: *general abstention from voting, right of vote, universal compulsory vote/ suffrage, statistics about general abstention from voting.*

Sistemele constituționale și sistemele electorale aferente lor diferă de la țară la țară; chiar și în cadrul Uniunii Europene, există mai multe metode de alegere a liderilor. Faptul că votul universal este un element de bază al democrației nu mai este contestat de nimeni; în schimb, există o dispută între cei care susțin obligativitatea votului pentru cetățenii unui stat (ca și îndatorire cetățenească, pe lângă celelalte îndatoriri fundamentale) și cei care consideră acest drept fundamental ca o acțiune facultativă, dependentă de conștiința civică și de dorințele populației.

Votul obligatoriu poate fi definit ca obligația legală a cetățenilor de a se prezenta la urne sau de a vota. Absența de la vot trebuie justificată, de cele mai multe ori, iar absența nejustificată poate atrage sancțiuni ca amenzi sau decăderea din unele drepturi cetățenești. Această măsură a fost introdusă pentru prima oară în Belgia în 1892 și se aplică astăzi în 19 țări ale lumii.

În România, de la primele alegeri libere din 1990 și până în 2004, a devenit tot mai ușor de prognozat absenteeismul în rândul electoratului, care nu mai este la fel de motivat sau de interesat de viață politică. Cetățenii cu drept de vot nu își mai folosesc dreptul politic fundamental pe care este clădită orice democrație, ci preferă să considere ca un drept fundamental „libertatea de alege neprezentarea la urne”. În 1990, libertatea de abia câștigată și dorința unui nou început i-au făcut

---

* Lect. univ. dr. – Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir”, București.

* Lect. univ. dr. – Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir”, București.

pe români să meargă la alegerile prezidențiale la vot într-un număr care nu avea sa mai fie egalat niciodată. „Duminica orbului” de la 20 mai 1990 a fost ziua care a cumulat toate recordurile în materie electorală în România: aproape toată populația cu drept de vot a mers la urne, iar președintele a fost ales cu un scor zdrobitor, încă din primul tur. Au votat atunci 14.826.616 din totalul de 17.200.722 înscriși în listele electorale, ceea ce înseamnă un procent-record de 86,19%. Și la fel poate fi catalogat și procentul cu care Ion Iliescu a fost ales președinte: 85,07%, adică 12.232.498 de voturi. Alegerile din 2000 au fost marcate însă de o scădere a prezenței la vot. Pentru a decide finala Iliescu - Vadim au mers la urne numai 10.184.715 alegatori (57,5%). Deși, ca procentaj, Iliescu câștiga Cotroceniul cu 66,2% din totalul voturilor, numărul era, din nou, mai mic decât în alegerile anterioare: 6.696.623. Față de el, contracandidatul Vadim Tudor reușea sa strângă numai jumătate, 3.324.247. Finala prezidențială din 2004 a dus la Cotroceni președintele care a obținut cel mai mic număr de voturi din istoria postdecembristă. Din cei puțin peste 10 milioane de români care au hotărât președintele, pentru Băsescu au optat doar puțin peste jumătate, adică 5.126.794 milioane. A fost o „cădere” a legitimității instituției prezidențiale de aproape 1,5 milioane de alegatori, echivalentul, de exemplu, a de două ori populația cu drept de vot a Bucureștiului și, în același timp, o scădere la mai puțin de jumătate față de numărul de voturi primite de președintele anului 1990.

• Cauzele absenteismului

Conform unui studiu realizat de Leighley și Nagler (2000)¹, rata de participare este diferită, în funcție de nivelul de trai. Astfel, rata de participare la vot a persoanelor din SUA aflate sub pragul de sărăcie a fost de 25%, iar a celor peste pragul de sărăcie 65%. Datele estimate cu privire la prezența la vot cu ocazia alegerilor generale din 2000 și 2004 din România (Comșa, 2005², 2004)³ arată că aceasta variază destul de mult în cadrul categoriilor de populație analizate. Astfel, rata de participare este sensibil mai mare în cazul persoanelor de gen masculin, până în 60 de ani, cu educație cel puțin medie (liceu). Diferențele de participare dintre rural și urban sunt cel mai probabil rezultatul indirect al diferențelor în structura populației din cele două medii după școlaritate și vârstă. Mai mult, diferențele apar și la nivelul categoriilor de populație simultan după mai multe variabile (Comșa, 2004)⁴, ele fiind în anumite cazuri destul de mari. Astfel, o prezență mai mică la vot (raportat la structura lor în populație) se înregistrează în cazul femeilor cu o educație scăzută (în special dacă sunt mai în vârstă), bărbaților tineri cu educație scăzută. O prezență mai mare se regăsește sistematic în cazul bărbaților cu educație peste medie. În măsura în care participarea la alegeri a diferitelor categorii de populație variază, influența acestora asupra rezultatelor

---

¹ Leighley, Jan. Nagler, *Jonathan Socioeconomic class bias in turnout: evidence from aggregate data*, American Political Science Association, 2000.

² Comșa, Mircea. Rotariu Traian (coord.), *Alegeri generale 2004. O perspectivă sociologică*, Eikon, Cluj-Napoca, 2005.

³ Comșa, Mircea. *Rată de răspuns, supra-raportare și predicții electorale*, în *Sociologie Românească*, nr. 3, 2004.

⁴ *Idem*;

finale ale votului poate să crească sau să scadă, în funcție de rata de participare la vot. Printre statele unde votul este obligatoriu azi se număra: Argentina, Australia, Belgia, Brazilia, Chile, Cipru, Ecuador, Liban, Peru, Elveția și Turcia. Principala metoda de constrângere prin care se încearcă determinarea populației să voteze este amenda pentru cetățenii care nu fac acest lucru. Nu în toate aceste țări se și aplică astfel de legi, dar s-a observat totuși că procentul votanților este mai mare într-un stat cu vot obligatoriu, chiar dacă amenda nu mai este cerută de stat.

• **Statistici privind votul obligatoriu¹**

Conform clasificării propuse de Institutul Internațional pentru Asistență Electorală și Democratizare, IDEA (International Institute for Democracy and Electoral Assistance)², una din cele mai importante organizații din domeniu, sancțiunile aplicate în cazul votului obligatoriu pot fi clasificate în cinci categorii:

1. *Justificarea absenței de la vot;*

2. *Amenda;*

3. *Posibilitatea condamnării penale;*

4. *Limitarea unor drepturi și libertăți civile.* Absența de la vot a unui cetățean poate fi pedepsită prin limitarea unor drepturi și libertăți civile, atât în legătură cu dreptul de vot, cât și de altă natură.

5. *Sanțiuni informale.* Dincolo de tipurile de sancțiuni deja enumerate, absența de la vot poate fi sancționată printr-o serie de măsuri informale care pot afecta stimulentele persoanelor cu drept de vot. În Italia, în timp ce nu exista nicio sancțiune formală pentru absența de la vot, aceasta ducea la o creștere a dificultății accesării unor servicii sociale precum grădinița³.

Țara	Tipul de sancțiuni	Pus în aplicare	Anul introducerii	Prevăzut în Constituție?	Comentarii
Argentina	1, 2, 4	Da	1912	(Art. 37)	-
Australia	1, 2	Da	1924	Nu	-
Belgia	1, 2, 4, 5	Da	1919(pentru bărbați)	Da (Art. 62)	Pentru femei din 1949
Bolivia	4	Nu	1952	Da (Art. 219)	Se aplică de la 18 ani pentru persoanele căsătorite și 21 de ani pentru cele necăsătorite
Brazilia	2	Da	1932	Nu	Nu se aplică persoanelor analfabete și celor peste 70 de ani. Persoanele care execută serviciu militar nu pot vota

¹ Studiu realizat de Asociația Prodemocrația, „Introducerea votului obligatoriu în România este justificată”, http://www.idea.int/vt/compulsory_voting.cfm;

² http://www.idea.int/vt/compulsory_voting.cfm;

³ *Idem*;

Chile	1, 2, 3	Da	1925(?)	Da (Art. 15)	-
Cipru	1, 2	Da	1960	Da	-
Republica Dominicană	Nu exista	Nu	1966	Da (Art. 88)	Începând cu 18 ani, indiferent de vârstă pentru persoanele căsătorite. Militarii și membrii poliției naționale nu pot vota
Ecuador	2	Da	1936	Da (Art. 88)	Obligatoriu doar pentru persoanele alfabetizate între 18 și 65 de ani
Egipt	1, 2, 3	Nu	1956	Nu	-
Fiji	1, 2, 3	Da	1990	Da (Art. 56)	-
Grecia	1, 5	Da	1929	Da (Art. 51)	-
Guatemala	Nu exista	Nu	1965	Da (Art. 136)	Militarii nu pot vota
Luxemburg	1, 2	Da	1919	Nu	Opțional pentru cei peste 70 de ani
Mexic	Nu exista	Nu	1917	Da (Art.36)	-
Nauru	1, 2	Da	1965	Nu	-
Paraguay	2	Nu	1967	Da (Art. 118)	Opțional pentru cei peste 75 de ani
Peru	2, 4	Da	1933	Da (Art. 31)	Opțional pentru cei peste 75 de ani
Filipine	Nu exista	Nu	În practică între 1972-1986 prin legea marțială		
Spania	N/A	Nu	Aplicat între 1907 și 1923		
Singapore	4	Da	1958	Nu	Eliminarea de pe listele electorale cu posibilitatea de reintroducere în urma unei cereri însoțite de o justificare
Elveția(Schaffhausen)	2	Da	1904	Da (Art. 23 (2))	Se aplică doar în cantonul Schaffhausen. În celelalte cantoane legea a fost abrogată în 1974
Turcia	1, 2	Da	N/A	Da (Art. 175)	-
Uruguay	2, 4	Da	1934	Da (Art. 77)	Legea a fost abrogată în 1970.
SUA (Georgia)	N/A	Nu			Menționat în constituția din 1777 a statului Georgia
Venezuela	N/A	N/A	1958		Legea a fost abrogată în 1993

• Statistici privind participarea la vot în România

Nu se poate spune că nu este oportună discuția introducerii obligativității votului și în România, mai ales în urma observării elanului cu care, din diferite circumstanțe, electoratul este prezent, din ce în ce mai puțin ca număr, la procesele politice în care statul îl solicită.

Tabelul 1. Evoluția prezenței la urne în România la alegerile parlamentare¹

Anul Alegerilor	Prezența la Vot	Diferența față de primele alegeri
1990	86,18	
1992	76,29	-9,89
1996	76,01	-10,17
2000	65,31	-20,87
2004	58,50	-27,68
2008	39,20	-46,98

Tabelul 2. Evoluția prezenței la urne în România la referendumuri²

Anul Alegerilor	Prezența la Vot	Diferența față de primele alegeri
1992	67	
2003	57,70	-2,30
2007	44,45	-22,55
2009	27, 51	-39,49

Argumente în favoarea introducerii obligativității votului: Creșterea numărului de votanți este un efect inerent al îndatoririi cetățeanului de a se prezenta la vot, având ca rezultat o legitimitate crescută a conducerii politice; - creșterea conștiinței civice a populației (votul fiind considerat o datorie cetățenească, ca și plata taxelor); - determinarea indivizilor să se preocupe mai mult de problemele societății, să reflecteze asupra lor, și să iasă din izolare și indiferență; - Votul poate avea o funcție educativă și de responsabilizare.

Argumente împotriva introducerii obligativității votului: - Dreptul de vot al fiecărei persoane reprezintă unul din drepturile sale politice fundamentale, pe care fiecare înțelege să și-l exercite sau nu, întocmai oricărui drepturi și libertăți recunoscute în cadrul unui stat de drept. Votul cetățeanului este văzut, din punct de vedere constituțional, ca un „drept” și nu o „obligație”, astfel că nu ar trebui impus cu forța; nu trebuie omis faptul că se pot încălca alte drepturi ca efect colateral al votului obligatoriu (de exemplu pentru membrii anumitor comunități religioase ale căror convingeri le interzic participarea politică); - creșterea numărului de voturi anulate sau voturi aleatoare; cetățeanul, chiar constrâns de forța coercitivă a statului, poate să își manifeste dezacordul față

¹ *Idem*;

² *Ibidem*;

de obligativitatea votului, prin depunerea în urnă a unor voturi lipsite de efect, nule din start; - eliminarea opțiunii de neparticipare la vot (care poate fi considerată o decizie electorală a cetățeanului).

REFERINȚE

1. Blais, Andre *et al.*, (2004), *Where does turnout decline come from?*, în *European Journal of Political Research*, nr. 43;
2. Comșa, Mircea, Rotariu Traian, (coord.), (2005), *Alegeri generale 2004. O perspectivă sociologică*, Eikon.
3. Comșa, Mircea, (2004) *Rată de răspuns, supra-raportare și predicții electorale*, în *Sociologie Românească*, nr. 3.
4. Comsa, Mircea, Chiribucă, Dan, (1999), *Bunul cetățean, în Berevoescu et al. Fețele schimbării*, București, Editura Nemira.
5. Comșa, Mircea et al., (2004), „*Evaluarea legii 52/2003 privind transparența decizională în administrația publică*”, raport de cercetare al Metro Media Transilvania, beneficiar InWent Longman.

Site

http://www.idebate.org/wiki_ro/index.php/Votul_obligatoriu_ar_trebui_introdus_in_Romania